



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi  
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot  
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

**Bona, Giovanni**

**Antverpiae, 1677**

Cap. XIV. Missae privatae perpetuus usus Veterum testimonio & exemplis probatur ab initio Ecclesiae & deinceps. Idem variis argumentis ostenditur. In una Ecclesia plura altaria, pluresque Missas olim ...

**urn:nbn:de:hbz:466:1-10805**

rent; à sacrificii oblatione abstinebant, nisi præter Clericum ministrantem unus saltem præsens adesset, ut verè posset celebrans duobus assistantibus dicere, *Dominus vobiscum*, & *Orate Fratres*. Extat canon de hac re apud Gratianum de consec. dist. 1. c. 61. „Hoc quoque, inquit, statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum „solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibi que respondentibus ipse tertius „habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur „*Dominus vobiscum*, & illud in secretis *Orate pro me*, aptissime convenit, ut ipsius respondeatur „salutationi. Idem sancitum fuit in Concilio Coloniensi p. 2. c. 18. Et liber usum Cisterciensium. *Qui Missam*, ait, *cantare voluerit, duos testes habeat*. Refert autem Gratianus præcitatum canonem ex Soteris Papæ Constitutionibus: ab aliis tribuitur Anacleto, in cuius epist. 1. leguntur hæc verba: *Sacerdotes quando Domino sacrificiant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfecte in sacris Deo sacrificare locis probentur*. Micrologus cap. 2. utrique adscribit. At neutri convenire certissimum est; nihil enim magis alienum à praxi & spiritu illius seculi, quam solitariae Missæ celebratio, nec puto voluisse sanctos illos Pontifices editâ lege abusum tollere, qui nonnisi post aliquot sæcula inter Monachos irrepserit. Nota est Laurentii Diaconi ad Sixtum vox, cum duceretur ad martyrium, *Tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueveras*, ita enim ferebant illorum temporum recepti mores: & aliunde constat Anacleti epistolam supposititiam esse, & ex malè compactis recentiorum sententiis consarcinatam. An verò usus sacrum agendi sine ministro nunc omnino sublatus sit, fateor me ignorare. Memini tamen, me legisse, quibusdam Monachis, sive Eremitis perpetuò inclusis indultum aliquando à Romano Pontifice, ut soli possent sine respondente sacrificium offerre: idque de inclusis confirmat glossa ad citatum canonem Gratiani. Nec alienum à ratione videri debet, quod quis solus dicat *Dominus vobiscum*; nam his verbis salutatur Ecclesia, quæ est una in multis, & tota in singulis, ut doctè probat Petrus Damiani in opusculo ad Leonem inclusum, qui huius dubii solutionem ab eo petierat, an liceret Eremitis, cum singulares in cellula commorantur, dicere *Dominus vobiscum*: cui lucubrationi titulum idcirco præfixit, *Dominus vobiscum*. Multa congerit Petrus, ut hoc licitum esse ostendat, quæ apud ipsum legi possunt. Quòd si Sacerdos, cum solus recitat no-

cturnas & diurnas preces, omnia pluraliter profert, quæ plurali numero in divinis officiis digesta sunt; dicit enim *Venite adoremus, venite exultemus, Oremus, Benedicamus*, cum nemo illic sit, qui secum adoret, exultet, oret, benedicat; cur id non liceat sacrificium offerenti, cum id agat in persona totius Ecclesiæ, cuius corpus unum est unius fidei soliditate subsistens, & vivificantis spiritus una virtute perfusum; Nulla igitur absurditas est in plurali salutatione, cum quis solus Missas agit, licet hodie fieri nequeat sine speciali Apostolicæ Sedis dispensatione, contrario usu, qui olim vigeat, dudum antiquato, & Ecclesiasticis legibus abrogato.

## CAPUT XIV.

*Missæ private perpetuus usus Veterum testimonis & exemplis probatur ab initio Ecclesiæ & deinceps. Idem variis argumentis ostenditur. In una Ecclesia plura altaria, pluresque Missas, olim fuisse. Missæ sine communicantibus antiquissima. Diluitur objectio ex Epistola S. Francisci.*

I. **S**emper viguit in Ecclesia privatae Missæ, uno saltem præsentem & ministrantem, laudabilis consuetudo, quam Hæretici Misoliturgi aliquando prohibitam fuisse nunquam poterunt demonstrare. Sive enim dicatur privata à loco, quia in privato aliquo Oratorio agitur: sive à tempore, quia non festis, sed privatis diebus fit: sive ab assistentibus, quia vel unus dumtaxat, vel pauci ei intersunt: sive ex eo quod solus Sacerdos in ea communicet: sive alia quacumque ex causa: semper eam licitam, semperque in usu fuisse, probatissimis veterum Patrum testimonis & exemplis demonstrabo. Nam primò Apostoli circa domos panem frangebant, Eucharisticum videlicet, ut illorum acta testantur. Viros deinde Apostolicos, qui eos proximè sequuti sunt, sæpè privatim celebrasse in domibus, in carceribus, in cryptis, in cœmeteriis, in tuguriis, ex his quæ hic & infra Cap. XIX. dicemus, manifestum erit. Tertullianus lib. de fuga in persecut. cap. 14. *Si colligere interdium non potes, habes noctem. Non potes discurrere per singulos, sit tibi & in tribus Ecclesia*. Ac si diceret, si die lucente, atque omni-



omnibus congregatis celebrare non potes, noctu celebra & privatim, etiamli vel tres soli praesentes sint. Hoc autem sensu Missa privata *Collecta* five *Synaxis* dici non potest, & ideo Augustinus in Breviculo Collationum diei tertiae *Collectam à Dominico*, tanquam speciem à genere distinguit. Scribit Eusebius in vita Constantini *lib. 4. cap. 17.* eum statim post baptismum Oratorium in Palatio extruxisse, quin & ambulatoriam Ecclesiam five motorium templum habuisse, cum in castra proficiscebatur, cuius exemplum nobiles Palatinos postea sequutos esse narrat Sozomenus *lib. 1. cap. 8.* ne Missae sacrificio etiam in castris carerent. Idem Eusebius *ibid. cap. 45.* refert, Episcopos, qui ex omnibus provinciis ad dedicationem Ecclesiae Hierosolymorum copiosa multitudine convenerant, incruenta saepius sacrificia obtulisse. Marcellum Papam saepe in domo Lucinae celebrasse Acta ejus commemorant. Gregorius Nazianzenus orat. 19. in laudem Patris, eum in cubiculo suo Sacrum egisse asseverat: & in encomio sororis suae Gorgoniae domesticum ei altare fuisse testatur. Meminit etiam Oratorii privati Avitus Viennensis *epist. 6. ad Victorium Episcopum.* Paulinus Nolanus ante lectulum suum parari sibi altare iussit, ibique sacrificium obtulit, Uranio teste in ejus vita, paucis horis antequam moreretur. De Ambrosio hoc refert Paulinus Presbyter, qui gesta ejus conscripsit: „Per idem tempus cum trans Tyberim apud quendam clarissimam invitaretur, ut sacrificium in domo offerret, quaedam balneatrix, quae paralytica in lecto jacebat, sellula ad eandem domum portari se fecit, & osculatis ibidem sancti viri vestimentis sanata est. Augustinus *lib. 22. de Civit. Dei cap. 8.* missum fuisse ait unum ex Presbyteris in domum cuiusdam Hesperii à malignis spiritibus vexatam, qui obtulit ibi sacrificium Corporis Christi, & cessavit vexatio. Cabades Rex Persarum, ut Theophanes scribit anno Christi 508. audiens ingentium pecuniarum & pretiosi lapidis congeriem in quodam castro repositam esse, ipsum occupare conabatur. Dæmones autem ipsum thesaurum custodientes impedimento illi erant; quare admota Magorum & Judæorum arte, nec eopotentis, Episcopum Christianum præcepit adduci, qui peracta Synaxi & particeps factus divinorum mysteriorum dæmones expulit, & nullo negotio castrum tradidit Regi, qui eo miraculo commotus potestatem fecit, ut quicumque vellet ad baptismum accederet. Iterum Augu-

stinus *lib. 3. contra Cresconium Donatistam cap. 29.* Acta publica refert, quibus Sylvanus vincebatur plures cuiusdam Ecclesiae calices tradidisse, ex quo non leve iudicium sumitur, plures Missas in ea privatim actas, neque enim tot calices necessariis fuisse, si sola solemnitas foret. Chrysostomus *homil. 3. in epist. ad Ephesios & 17. ad Hebræos*, quotidianam oblationem suo tempore fieri solitam affirmat: idemque Hieronymus asserit in *cap. 1. epist. ad Titum.* Concilium Agathense. c. 21. privata Oratoria in agris permisit, in quibus Missa haberi posset, etiam in festivitatis, exceptis diebus Paschæ, Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, sancti Joannis Baptistæ, & aliis, si quæ fuerint, majoribus solemnitatibus. Gregorius Magnus *lib. 5. epist. 43.* mandat Joanni Episcopo Syraculano, ut Missas agi permittat in domo Venantii Patricii. *Et hom. 37. in Evang.* de Cassio Narniensi Episcopo sermonem habens, morem illi fuisse ait, quotidianas Deo hostias offerre, ita ut penè nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Tum ait, eundem morti proximum in Episcopii Oratorio Missas fecisse. Joannes Eleemosynarius, ut Leontius narrat in ejus vita *cap. 41.* cum populum vidisset ab Ecclesia egredi post lectum Evangelium & ipse exiit, seditque cum turba dicens: Ego propter vos descendo in sanctam Ecclesiam, nam Missas poteram mihi met facere in Episcopio. Barlaam Presbyter, ut ex Joannis Damasceni narratione didicimus, in cubiculo Josaphat, ipso solo præsentis, sacrum peregit. Ven. Beda *lib. 4. hist. Anglorum cap. 14.* pestiferam mortalitatem intercessionem Osuvaldi Regis sublatam describens, Missas ait celebratas fuisse per cuncta Monasterii Oratoria pro gratiarum actione. Plura autem Oratoria loco & situ separata in monasteriis extruere usus antiquissimus fuit, nam S. Benedictus teste Gregorio Magno *lib. 2. Dialog. cap. 8.* in montis Cassini summitate duo ædificavit, unum Sancti Joannis Baptistæ, alterum S. Martini. Et Maurus ejus discipulus, teste Fausto in vita ipsius, quatuor in suo monasterio construxit, in honorem SS. Petri Apostoli, Martini, Severini, & Michaelis Archangeli. Concilium Toleranum XVI. *cap. 8.* quotidie Missas peculiare pro Rege & filiis celebrari præcepit. Extat & Rescriptum Zachariæ Papæ ad Pipinum Regem, mandans nullum Oratorium pro Missis privatis, nisi prius dorum ab Episcopo consecrari. Theodulfus Aurelianensis



in suo Capitulari cap. 45. decrevit ut Missæ, quæ per dies Dominicis peculiare à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus à publicis Missarum solemnibus, quæ horâ tertiâ canonicè fiunt, abstrahatur. In Chronico Centulensi Tomo 4. *Spicilegii lib. 2. cap. 11.* extat constitutio Angelberti Abbatis, qua præcipit singulis diebus triginta saltem Missas in diversis altaribus à Monachis agi, in quibus memoria haberetur Adriani Papæ & Caroli Magni, qui tunc vivebant. Grodegandus Metensis Episcopus, qui tempore Pipini vixit, in regula Canoniorum Tom. 1. *Spicilegii edita cap. 42.* meminit elemosynæ datæ Sacerdotibus pro Missis privatis. Apud Christophorum Brouverum *lib. 3. Antiq. Fuldensium cap. 12.* supplicis libellus à Monachis porrectus legitur, in quo petunt inter cætera, ut possint presbyteri Missas sæpius celebrare, utque competens ad hoc spatium eis detur, sicut à majoribus suis dabatur. Jonas Aurelianensis *lib. 1. Institut. Laicalium cap. 11. tom. 1. Spicil.* ait Sacerdotes tunc solitos fuisse sacrificium Deo offerre in ædificulis extrâ templum ædificatis.

II. Nullus erit finis, si paginas implere voluerit Scriptorum Ecclesiasticorum testimoniis, asserentium Missas privatas sæculo nono, decimo, & sequentibus in usu fuisse; sed & superfluum est, nam ipsimet Sæctarii hoc fatentur, qui privata sacrificia sine frequentia & communione veteri Ecclesiæ ignota fuisse præcipit affirmant, cepisse autem dicunt octavo seu nono sæculo Ære Christianæ. Horum pervicacia ut fortius reprimatur, alia quædam argumenta & indicia præterire non possum, quibus privatæ Missæ antiquitas uberius confirmetur. Et primum quidem argumentum desumitur ex Missis, quæ quotidie in honorem Sanctorum fieri consueverunt: cuius moris Gregorius Papa testis irrefragabilis est *lib. 7. ep. 29. Indict. 1. ad Eulogium Alexandrinum*: Nos, inquit, *penè omnium Martyrum, distinctim per dies singulos passionibus, collecta in uno Codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnia agimus.* Idè antiquis Calendariis pauca Sanctorum nomina inscripta legimus, illorum scilicet quorum dies Natalis festivo populi concursu, & solemnibus sacrificio colebatur, & hi olim exiguo numero continebantur. De cæteris Missæ privatæ diebus singulis agebantur, tamen Calendario non essent adscripti. Alterum indicium suppeditant Missæ pro defunctis, quæ particulariter & privatim quotidie agebantur. Nam Concilium Va-

sionense II. actum anno 529. ut peritiores Chronologi ostendunt, licet cum primo in vulgatis editionibus confundatur, Missas Defunctorum à Missis publicis distinguit, statuens cap. 3. ut in Missis, quæ fiunt in Defunctorum commemorationibus, semper *Sanctus* dicatur, eo ordine quo dicitur ad Missas publicas. Et Amalarius *lib. 4. cap. 42.* loca quædam fuisse testatur, in quibus quotidie Missa pro defunctis celebrabatur. Tertium ex multitudine Sacerdotum deduci potest, qui quotidie sacris operari solebant. Erant autem multi in eadem Ecclesia, & Cornelius Papa ad Eusebium *lib. 6. hist. cap. 43.* scribens ad Fabium Episcopum Antiochenum, quadraginta quatuor tunc Romæ fuisse asserit, quos specialibus Ecclesiis addictos fuisse non constat; neque enim scimus, an tot fuerint sub Cornelio in Urbe tituli, sive Basilicæ. Quidam etiam, saltem ante Concilium Chalcedonense, à quo id prohibitum est, sacerdotio initiabantur, nec ulli certæ Ecclesiæ alligabantur, sicut de seipso S. Paulinus ep. 6. ad Severum scribit, *Ea conditione in Barcinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer, in sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Eadem libertate S. Hieronymus à Paulino Episcopo Antiocheno, ut ipse inquit, *ep. 61. c. 16.* Presbyter ordinatus fuit. Eodem modo Flavianus Macedonium Anachoretam ordinavit, quem laudat in historia Monastica c. 13. Theodoretus. Et hos tamen sæpius celebrasse nemo dubitabit; sed privatim, quia titulo & Ecclesia carebant.

III. Non leve tandem indicium Missæ peculiariter actæ præbet altarium multitudo in eadem Ecclesia, de quibus veterum Patrum testimonia non desunt. Gregorius Magnus *lib. 5. epist. 50. ad Palladium Santonensem Episcopum*: *Veniens, inquit, lator presentium insinuavit nobis, Fraternitatem vestram Ecclesiam construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse, ex quibus quatuor necdum dedicata comperimus remansisse.* Loquitur autem de altaribus ad usum sacrificii, nam & reliquias Sanctorum ipsi Episcopo mittit in eis collocandas; atque eidem præcipit, ut provideat, ne ibidem ferventibus alimoniarum suffragia desint. Acca Episcopus, ut refert Beda *lib. 5. hist. cap. 21.* acquisitis undecumque reliquiis beatorum Apostolorum & Martyrum, in venerationem illorum altaria ædificavit distinctis porticibus intra muros Ecclesiæ. Plura item altaria Romæ fuisse in Basilica Principis Apostolorum, non solum ad Orientem juxta ritum Ecclesiæ,



sed & in alias partes distributa scribit Walfridus cap. 4. Apud Bedam Missas actas in cunctis Oratoriis monasterii: plura item Oratoria constructa à Sanctis Benedicto & Mauro, jam supra commemoravimus. Alia hujusmodi occurrunt passim in actis Sanctorum, & in chronicis ac Ritualibus Monachorum, sive fuerint Oratoria à corpore Ecclesiae muro sejuncta, sive altaria sub eodem tecto; quae sanè multiplicatio inutilis proculdubio fuisset, si non nisi semel in die sacrificium offerre in eadem Ecclesia licuisset. Graecorum alia est consuetudo, unicum enim altare in singulis Ecclesiis habent, nec fas esse putant intra septa ejusdem templi sacrum eadem die iterare. Idèd Patres & Historici Graeci unius tantum altaris in una Ecclesia mentionem faciunt; cujus unitatis analogiam inde accipi ferunt, quia unus est Christus, una Ecclesia, unicum Sacrificium. Unigenam aram vocat Tyrius Orator in Panegyrico Enceniorum templi à Paulino Episcopo aedificati, quem libro X. suae historiae inseruit Eusebius. An verò hic ritus ab Ecclesia Latina olim receptus fuerit, non liquet; nisi quod huc respexisse videtur Concilium Antisiodorense anno 578. ut Sirmondus docet, celebratum, cum cap. 10. edicit, non licere super uno altario una die duas Missas dicere. Verùm haec synodus Oecumenica non fuit, fortassis de Missis solemnitibus intelligi debet: nam statim subdit, non licere Presbytero sacrum facere in altario, in quo illa die Episcopus Missas dixerit: quod de quacumque Missa interpretor, ne eadem sanctio bis inutiliter repetita censeatur. Porro Graeci tamen unicum in Ecclesia altare habeant, plura tamen ipsi Ecclesiae proxima, muroque disjuncta construunt Sacella sive Oratoria, quae Parecclesiae ab illis vocantur, quasi Ecclesiarum Appendices, in quibus pro festis diebus, ut refert Goar in notis ad Euchologium pag. 16. Liturgias privatim agunt, feriâ secundâ de Angelis, tertiâ de B. Virgine, quartâ de S. Joanne Baptista, quintâ de Apostolis, sextâ de cruce, Sabbato pro defunctis. Non omnes tamen Parecclesiae templi muro adherent, sed quaedam longè absunt, & per ambitum monasterii dispersae sunt, celebrantque in his Hebdomadarii per vices, ut notat Leo Allatus in epist. ad Joannem Morinum de Graecorum recentiorum templis. Et Graeci quidem pristinum morem constantè retinuerunt: Latini autem, quamvis antiquitus plura Oratoria loco distita in monasteriis habuerint, ea jam pridem in majorem

Ecclesiam, variis aedificatis altaribus, transtulerunt.

IV. Ajunt nonnulli, quorum sententiae non invitè accedo, crevisse numerum altarum & Sacerdotum, postquam populus, qui Missae aderat, aderam autem omnes, desit communicare: nam cum omnes uni Missae praesentes erant, & communicabant, pluries celebrare necessarium non erat. Quo verò tempore desierint Fideles, qui Missae intererant, Sacramenti participes fieri, & quando in una Ecclesia plures Missae dici ceperint, non est facile definire: utriusque tamen antiquissimum est. Leo Magnus in ep. ad Dioscorum Alexandrinum mandat iterari sacrificium, cum Fidelium multitudo tanta est, ut omnes simul Basilica recipere non possit; ex hoc enim sequeretur, quod una pars populi suâ devotione privaretur, si unius tantum Missae mos servandus esset. Tum ait, plenum pietatis ac rationis esse, ut, quoties Basilicam praesentia novae plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Hanc verò Sacrificii iterationem S. Pontifex praecipit ex more, qui tunc Romae vigeat, *Ut in omnibus, inquit, observantia nostra concordet. Et infra. Ut quod nostrae consuetudini ex forma paterna traditione insedit, tua quoque cura non negligat.* De S. Pontifice Deus dedit auctor Pontificalis sic scribit: *Hic constituit secundam Missam in Clero.* Ad quae verba Petrus Urbevetanus in scholiis ait: *Quia tunc forsitan ad instar Graecorum non cantabatur in Ecclesia nisi una Missa, quod magis aedificabat secundum antiquos.* At ex allato Leonis testimonio patet, morem iterandi sacrificium multò ante in Romanam Ecclesiam inductum fuisse. Prosper etiam lib. de praedictionibus dimidii temporis cap. 6. bis intra paucas horas sacrum oblatum scribit in eadem Ecclesia. Huc item referenda sunt, quae de duplici Sacro eadem die celebrato Cap. XVIII. afferemus, cum de diebus polylyurgicis agendum erit.

V. Missas praeterea nemine communicante antiquis Patribus cognitae fuisse, notissimum est. Chrysostomus tom. 3. in epist. ad Ephesios, *Frustra est, inquit, quotidianum sacrificium, frustra adstantur altari, nemo est qui participet.* Idem repetit hom. 61. ad populum Antiochenum. Et hom. 5. in epist. 1. ad Timoth. postquam mala recensuit indignè communicantium, in eorum persona objicit sibi, *Quomodo ista perpetimur, cum semel tantum per annum ea sacramenta sumamus?* In Mediolanensi Ecclesia quoti-



quotidie oblatum sacrificium docet Ambrosius *serm. 34.* in quo populum adhortatur, ut, qui non est legitime impeditus, singulis diebus intersit Missæ. Mox admonet, ut in Quadragesima, die saltem Dominico offerant & communicent. Cum igitur populo suadeat, quotidie Missam audire, in Quadragesima verò saltem die Dominico communicare, satis evidenter ostendit, nullam tunc fuisse consuetudinem in illa Ecclesia toties communicandi, quoties Missa audiretur. Genadius Massiliensis *lib. de Eccl. dogm. cap. 53.* populum item hortatur ad communicandum omnibus Dominicis diebus, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Concilium quoque Agathense præcipit Sæcularibus, ut die Dominico Missam audiant: ad communionem verò eos non adigit, nisi in die Nativitatis Domini, Paschatis, & Pentecostes. Varios autem hac de re cuiusque Ecclesiæ mores fuisse, asserit Augustinus *epist. 118.* ubi ait, alios quotidie, alios dumtaxat certis diebus communicasse: quam varietatem prolixè describit Walfridus Strabo *cap. 20.* qui rursum de eadem differens *cap. 22.* hoc addit: *Esse quosdam, qui semel in die communicare, etiam si pluribus interfuerint Missis, pro dignitate sacramentorum sufficere credant: esse verò alios, qui sicut in una, sic in omnibus quibus affuerint Missis in die communicare velint, quorum nequos culpandos existimo.* Erant igitur vivente Strabone nonnulli Fideles adeò tenaces prisce moris communicandi in Missa cui aderant, ut communionem sæpius sumere eadem die non dubitarent, si pluribus Missis interessent. Verùm hujus moris an alii præter Strabonem testes proferri possint, haud scio. Usus autem communicandi, quoties quis sacris intererat, jam pridem desierat, ut modo ostensum est ex testimonio Chrysostomi, Ambrosii, & aliorum, in utraque Ecclesia Græca & Latina. Primi & secundi post Christum sæculi felicitas hæc fuit, cum multitudo Credentium, quorum erat cor unum & anima una, ardentissimo Dei amore succensa nihil impensius desiderabat, quam ad hoc supercælestè convivium accedere, in quo anima de Deo saginatur, ut loquitur Tertullianus. At propè finem tertii cepit fervor ille languescere, & numerus communicantium imminui: quam tepiditatem ægrè ferentes Patres Concilii Illiberitani *cap. 28.* statuerunt, Episcopum non debere munera ab eo accipere qui non communicat. Patres item Concilii Antiocheni *can. 2.* omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam, & se à perceptione sanctæ commu-

nionis avertunt, ab Ecclesia removeri decreverunt. Patres denique Concilii Toletani I. *cap. 12.* eos abstinere præceperunt, qui intrant Ecclesiam & non communicant. Ex quibus infertur, hæc desuetudinem, quæ sanctis illis Episcopis multum displicuit, eo tempore coepisse, quo Concilium Illiberitanum actum est, labente nimirum tertio sæculo, ut probabilior sententia fert, quam solidè probat Morinus *lib. 9. de penitentia cap. 19.* & illi quidem infrequentiam communionis damnarunt, nunquam tamen dixerunt, ideò à Missæ celebratione abstinendum, quia nulli essent qui vellent communicare, alioquin deterior foret Sacerdotis quam populi conditio, si tunc solum celebrare posset, cum adsunt communicantes, his verò deficientibus non posset, ut ipsemet de corpore & sanguine Domini participaret.

VI. Multa objiciunt Sæctarii, ut Missam privatam abrogandam esse persuadeant, quibus doctissime satisfecerunt Bellarminus & alii, qui in hac palæstra summâ cum laude desudarunt. Nequeo tamen unum illorum argumentum omittere, quod ex epistola S. Francisci ad Sacerdotes sui Ordinis desumunt, summopere exultantes ac si per eam praxim privatim celebrandi radicatus evellatur. Epistolæ verba hæc sunt. „Moneo præterea & exhortor in Domino, ut „in locis, in quibus morantur fratres, una tantum „Missæ celebretur in die, secundum formam „Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Si verò in loco „plures fuerint Sacerdotes, sit per amorem charitatis alter contentus auditâ celebratione Sacerdotis alterius. En, inquit, vit Dei unam dumtaxat in die Missam admittit, idque secundum formam Romanæ Ecclesiæ. Porro Catholici vim hujus objectionis variis modis declinantur. Lucas Waddingus longo commentario ostendit, eum loqui de Missa publica & conventuali, privatas autem cuiusque arbitrio reliquisse. Alii dicunt, non determinari qualis sit, vel esse debeat illa Missa, solemnisne an privata, & sic contra ritum privatim offerendi nihil ex hoc testimonio concludi. Sunt etiam qui dicant, agi ibidem de sola quinta feria ante Pascha, non de aliis diebus. At hæc solutiones parum solidæ mihi videntur, nam vim afferunt textui, in quo manifestè hortatur, ut una tantum in die Missa dicatur, cui reliqui Sacerdotes intersint eâ contenti. Ideò alii, ut se facilius à difficultate expediant, falsam esse ajunt & supposititiam epistolam, sanctoque viro perperam tribui; dicit enim



Romanæ Ecclesiæ tunc morem fuisse, ut una tantum Missa diceretur, quod procul à vero distat, nec fas est suspicari, virum sanctum aut scienter mendacium scripisse, aut Ecclesiæ Romanæ usum, qui tunc vigeat, ignorasse. At ego admittam epistola tanquam vera, & legitima, sumptam ex ea objectionem nullo negotio dilui posse existimo, si dixerimus, Seraphicum Patrem, qua humilitate à Sacerdotii susceptione ipse abstinuit, eadem hortari suos ne quotidie celebrent. Quod verò ait *secundum formam Romanæ Ecclesiæ*, de ritu servando in ipsa celebratione exponi & intelligi debet, neque trahendum ad unicam celebrationem, ac si ea tunc foret Romanæ Ecclesiæ institutio: Optimè enim noverat plures in die fieri oblationes; sed sicut in regula præcepit, ut fratres officium recitarent secundum morem Romanæ Ecclesiæ; ita hic monet, ut secundum formam ejusdem Ecclesiæ agantur Missæ: tum humilitatis causa, & ne Sacerdotes ex frequenti celebratione tepidiores fierent, hortatur, ut unica oblatione, cui omnes interessent, contenti, reliquis abstinere. Quia verò sciebat, id contra usum communiter receptum esse, sola exhortatione usus est, non præcepto. Scio quidem, Cartusianos, & alios quosdam Monachos unam tantum Missam, ad quam omnes conveniebant, solis diebus Dominicis & solemnioribus antiquitus egisse, ut ostendam Capite XVIII. sed in Romana Ecclesia nunquam legi hunc usum fuisse. Si autem hæc solutio non placeat, respondendum erit, singularem unius quantumvis Sancti assertionem, seu opinionem non tanti esse, ut justè possit aliis innumerabilibus & omni exceptione majoribus, qui pro usu privatæ Missæ testimonium perhibent, anteponi, eorumque vim ac auctoritatem infringere ac superare.

## CAPUT XV.

*Alia quedam Missarum genera. Missarum de Tempore & de Sanctis ratio & antiquitas. Quæ sint Missæ votivæ. Sacrificium pro defunctis ex Apostolica traditione offerri. De Missa Præsanctificatorum. Addita quadam de ea quam siccam vocant. Refertur quorundam abusus, qui plures Missas in unam congregabant.*

I. **S**ic stabilita tam publicæ quàm privatæ Missæ vera notione & antiquitate, ad alia

earum genera explicanda procedendum est. Primò autem occurrunt, quæ de Tempore dictæ sunt: sicut enim annus solaris quatuor temporum successione dilabitur, hiemis scilicet, veris, æstatis, & autumnii; ita annus ecclesiasticus suas habet temporum varietates, in quibus vitæ, passionis, & doctrinæ Christi mysteria, fideique nostræ sacramenta recoluntur. Anni verò solaris cum Ecclesiastico Analogiam diffuse explicat lib. 6. *sui Rationalis* Guil. Durandus, ubi docet, hiemem representari à Septuagesima usque ad Pascha, ver ab Adventu usque ad Septuagesimam, æstatem à Paschæ usque ad octavam Pentecostes, & ab hac usque ad primam Dominicam Adventus autumnum. Quædam autem officia propria Missarum his temporibus assignata fuisse, vel ab Apostolis, vel ab eorum successoribus, quæ ideo de tempore nuncupantur, antiqua traditio est. Festa siquidem Nativitatis, Epiphaniæ, Resurrectionis, & Ascensionis Christi, ac Pentecostes, & jejunia Paschæ solemnitate antecedentia, atque his diebus Synaxes Apostolica institutione cœpisse, testes sunt Constitutiones Apostolicæ, Tertullianus lib. de jejunii, Theophilus Alexandrinus in Epistolis Paschalibus, Irenæus apud Eusebium lib. 5. historiarum: & in his convenerunt omnes Ecclesiæ; licet de die, quo Nativitas Domini, ejusque Apparitio, ac Resurrectio coli deberent, lites olim accuratæ motæ sint. De tempore Adventus ante Nativitatem mentio fit in Concilio Turtonensi II. cap. 17. & in Marisconensi I. cap. 9. quæ ante Gregorium Magnum acta sunt. Officia verò & Liturgiæ tum his diebus, tum singulis Dominicis, certisque feriis per annum agendæ, extant in antiquissimis sacramentorum libris sanctorum Pontificum Gelasii & Gregorii, & in Lektionario sancti Hieronymi, atque in Ordine Romano.

II. Aliæ Missæ sunt, quæ in honorem Sanctorum agi solent, cum illorum memoria annuâ solemnitate recolitur. Audiendus de his Cyprianus epist. 34. *Sacrificia pro iis, pro eorum scilicet honore, semper offerimus, quoties Martyrum passiones, & dies anniversariâ commemoratione celebramus.* Et epist. 37. ad Clerum suum, diligenter annotati mandat dies, quibus Martyres excedunt, ac sibi significari; ut, inquit, *celebrentur hic à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum*: quo testimonio nullum præstantius. Ad idem respexit Cypriani Magister Tertullianus, cum libro de corona militis cap. 3.

ait.